

Rzecznik Praw Dziecka, czyli obrońca praw dziecka. Co robi, a czego nie robi?

Funded through ELA Translation Facility for Information

Od 1 lipca 2025 r. prawa dzieci chroni Rzecznik Praw Dziecka. W niniejszej ulotce wyjaśniamy, w jakich sprawach rzecznik może pomóc konkretnemu dziecku, kto może się do niego zwrócić oraz co może zrobić w przypadku wykrycia nieprawidłowości w działaniach urzędu, placówki lub innego podmiotu. Podpowiadamy również, co należy zrobić przed napisaniem do Rzecznika Praw Dziecka oraz jak przygotować zgłoszenie. Na zakończenie opisujemy, w jaki sposób Rzecznik Praw Dziecka wspiera przestrzeganie praw wszystkich dzieci.

Dzieci (do ukończenia 18. roku życia) mogą skontaktować się z Rzecznikiem Praw Dziecka, pisząc na adres e-mail deti@ochrance.cz, dzwoniąc na infolinię pod numer 542 542 888 (w dni robocze w godzinach 8.00–16.00) lub mogą odwiedzić stronę internetową deti.ochrance.cz.

W ulotce znajdują się także odwołania do materiałów Rzecznika Praw Obywatelskich. Można je znaleźć na stronie internetowej www.ochrance.cz w sekcji [Nie wiem jak postąpić w trudnej sytuacji życiowej](#).

Kim jest Rzecznik Praw Dziecka?

Do czasu wyboru pierwszego czeskiego Rzecznika Praw Dziecka przez posłów, funkcję tę pełni **Vít Alexander Schorm**, obecnie zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich (ombudsmana).

Czym zajmuje się Rzecznik Praw Dziecka?

Rzecznik Praw Dziecka czuwa nad **przestrzeganiem praw dzieci (osób poniżej 18. roku życia)** poprzez:

- sprawdzanie postępowania urzędów, placówek, instytucji oraz osób wykonujących władzę publiczną **w sprawach poszczególnych dzieci**,
- **ogólne** (systemowe) monitorowanie i egzekwowanie praw dzieci wynikających z [Konwencji o prawach dziecka](#) oraz innych umów międzynarodowych (więcej informacji [na końcu ulotki](#)).

Czym różni się rola Rzecznika Praw Dziecka od roli Rzecznika Praw Obywatelskich?

Rzecznik Praw Dziecka – zamiast Rzecznika Praw Obywatelskich – **sprawdza postępowanie urzędów**, niektórych placówek oraz innych instytucji i osób **pod względem przestrzegania praw dziecka**.

Obaj rzecznicy mają obecnie wiele nowych zadań, ponieważ Rzecznik Praw Dziecka **monitoruje i egzekwuje ogólne przestrzeganie praw dzieci**, natomiast Rzecznik Praw Obywatelskich koncentruje się na ochronie podstawowych praw i wolności.

W związku z tym wspólnie będą **odwiedzać placówki**, w których mieszkają i spędzają czas dzieci, oraz **monitorować przestrzeganie praw dzieci z niepełnosprawnościami**.

Kto może napisać do Rzecznika Praw Dziecka?

Do Rzecznika Praw Dziecka może zwrócić się:

- **dziecko** potrzebujące pomocy,
- **rodzic lub inna osoba bliska dziecku**, zgłaszająca naruszenie praw dziecka,
- **nauczyciel, pracownik ochrony zdrowia, urzędnik, pracownik socjalny lub inna osoba**, jeśli informuje o naruszeniu praw konkretnego dziecka ([bez naruszenia obowiązku zachowania tajemnicy](#)),
- **każda osoba**, która chce zwrócić uwagę na ogólny (systemowy) problem dotyczący praw dzieci.

W czym Rzecznik Praw Dziecka może pomóc konkretnemu dziecku?

Rzecznik Praw Dziecka może badać działania wielu urzędów, placówek, instytucji oraz osób wykonujących zadania administracji publicznej. To znaczy podmiotów, które:

- podejmują decyzje dotyczące praw i obowiązków konkretnych dzieci lub kwestii, które mają ogólny wpływ na prawa dzieci,
- odpowiadają za ochronę dzieci i ich praw,
- sprawują opiekę nad dziećmi lub udzielają im pomocy.

Do takich urzędów, placówek i osób należą między innymi:

- **organy społeczno-prawnej ochrony dzieci (OSPOD)**, czyli głównie urzędy gminne (więcej informacji w ulotce [Społeczno-prawna ochrona dzieci](#)),
- **urzędy pracy**, które podejmują decyzje w sprawach świadczeń na rzecz dzieci (np. dodatkach na dziecko, [zasiłkach na dziecko](#), [nadzwyczajnej pomocy doraźnej na potrzeby dziecka](#), świadczeniach dla dzieci w pieczy zastępczej itp.) oraz w sprawach zatrudnienia dzieci,
- **organy zabezpieczenia społecznego**, które mogą decydować na przykład o przyznaniu renty rodzinnej (sierocej),
- **dyrektorzy szkół i placówek oświatowych**, między innymi w sprawach przyjęcia, przeniesienia lub wydalenia dziecka,
- **kuratorium oświaty**, które kontroluje działalność szkół i placówek oświatowych, również na podstawie zgłoszeń i skarg,
- **szkolne placówki doradcze** (centra pedagogiki specjalnej, poradnie pedagogiczno-psychologiczne), o ile wydają opinie, raporty i zalecenia,
- **zakłady ubezpieczeń zdrowotnych**, na przykład przy decyzjach o zwrocie kosztów świadczeń zdrowotnych z publicznego ubezpieczenia zdrowotnego (więcej informacji w ulotce [Podejmowanie decyzji przez zakłady ubezpieczeń zdrowotnych w sprawach zwrotu kosztów](#)),
- **placówki opiekuńcze i wychowawcze dla dzieci**, takie jak domy dziecka czy placówki diagnostyczne, edukacyjne i wychowawcze,
- **urzędy regionalne**, które rozpatrują odwołania w postępowaniach administracyjnych lub [skargi dotyczące ochrony zdrowia](#),
- **ministerstwa**, w szczególności Ministerstwo Pracy i Spraw Socjalnych w sprawach dotyczących świadczeń i emerytur lub Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w sprawach dotyczących dzieci ubiegających się o [azyl](#), [tymczasową ochronę w związku z wojną w Ukrainie](#) lub inne

[zezwolenia na pobyt](#), a także dzieci przebywających z rodzicami w [ośrodkach dla cudzoziemców](#),

- **przewodniczący sądów w ramach sądowej administracji państwowej**, na przykład przy rozpatrywaniu skarg dotyczących opóźnień w postępowaniu sądowym lub niewłaściwego zachowania sędziów i pracowników sądów (więcej informacji w ulotce [Sady](#)),
- **gminy i województwa**, które odpowiadają za edukację, usługi społeczne, warunki życia i bezpieczeństwo dzieci, na przykład gmina zapewnia realizację obowiązku szkolnego; województwo dba o dostępność szkół specjalnych, usług socjalnych (np. wczesnej interwencji lub domów dla osób z niepełnosprawnościami) oraz niektórych świadczeń zdrowotnych,
- **oraz wiele innych.**

Czy Rzecznik Praw Dziecka pomoże w przypadkach dyskryminacji?

Tak. Rzecznik Praw Dziecka może interweniować, jeśli dziecko jest dyskryminowane lub nie jest odpowiednio chronione przed dyskryminacją przez urzędy, placówki dla dzieci i inne osoby wykonujące zadania administracji publicznej.

Przypadki dyskryminacji w relacjach prywatnych rozpatruje Rzecznik Praw Obywatelskich.

W jakich sprawach Rzecznik Praw Dziecka nie może pomóc?

Rzecznik Praw Dziecka co do zasady **nie może bezpośrednio pomóc dziecku w sprawach prywatnych, jeśli nie podlegają one kompetencjom urzędów**. Dotyczy to w szczególności sporów z innymi osobami (w rodzinie, wśród kolegów ze szkoły, w pracy) lub z firmami (np. w związku z pożyczką lub zakupem).

Rzecznik Praw Dziecka nie może również zmienić orzeczenia sądu ani ingerować w postępowanie karne.

Co robić, jeśli Rzecznik Praw Dziecka nie może zająć się sprawą?

Jeżeli Rzecznik Praw Dziecka nie ma możliwości zajęcia się daną sprawą dziecka, poinformuje o tym osobę, która ją zgłosiła, i **wyjaśni, jakie dalsze kroki można podjąć**.

Jeśli zgłoszenie pochodzi bezpośrednio od dziecka, a sprawa **może zostać rozpatrzona przez inny urząd**, Rzecznik Praw Dziecka **zapyta dziecko**, czy chce, aby jego sprawa została przekazana dalej. Za zgodą dziecka przekaże sprawę właściwemu urzędowi.

Co robi Rzecznik Praw Dziecka, gdy wykryje błąd?

Jeśli Rzecznik Praw Dziecka **stwierdzi błąd popełniony przez urząd, placówkę lub inną osobę, wezwie ten podmiot do naprawienia błędu** (może to oznaczać zmianę decyzji, zmianę przyszłego postępowania lub podjęcie działań, jeśli dotychczas ich nie podejmowano).

Rzecznik Praw Dziecka nie może podejmować decyzji w imieniu urzędu ani zmieniać lub unieważniać jego decyzji. Musi tego dokonać sam urząd lub jego organ nadrzędny. Rzecznik Praw Dziecka nie może też ukarać urzędników, którzy popełnili błędy.

Jeśli nie dojdzie do naprawy, Rzecznik Praw Dziecka powiadomi organ nadrzędny i może upublicznić sprawę.

W wyjątkowych przypadkach może wystąpić z wnioskiem o wszczęcie określonego postępowania sądowego lub przystąpić do już toczącego się postępowania. Szczegółowe informacje zawiera ulotka [Rzecznik Praw Dziecka: pomaga również w inny sposób \(specjalne uprawnienia\)](#).

Czy muszę coś zrobić, zanim napiszę do Rzecznika Praw Dziecka?

Tak. Przed zwróceniem się do Rzecznika Praw Dziecka należy najpierw **poprosić** osobę, na którą składana jest skarga, o **naprawienie błędu lub podjęcie działań**, jeśli dotychczas ich nie podjęto.

Co napisać do Rzecznika Praw Dziecka?

W zgłoszeniu należy podać:

- **swoje imię, nazwisko i dane kontaktowe** (adres zameldowania, numer telefonu lub adres e-mail, abyśmy mogli jak najszybciej podjąć działania),
- **imię i nazwisko dziecka, jego aktualny wiek oraz relację**, w jakiej się z nim znajdujesz (np. córka, wnuk, uczeń, ...),
- **informację, kogo dotyczy skarga** (urząd, placówka, inna osoba); możesz wskazać konkretną osobę,
- **opis tego, co się stało, na co składasz skargę**,
- **czego oczekujesz** i jakie rozwiązanie uważasz za najlepsze,
- **dotychczasowe działania** – jakie próby ochrony praw dziecka podjęto i z jakim skutkiem.

Do zgłoszenia można dołączyć kopie decyzji urzędowych, jeżeli zostały wydane, lub innych dokumentów istotnych dla sprawy.

Jak skontaktować się z Rzecznikiem Praw Dziecka?

Osoba dorosła zgłaszająca sprawę dziecka może:

- wysłać **e-mail** na adres podatelna@ochrance.cz,
- wypełnić formularz **online** na stronie portal.ochrance.cz,
- **wysłać pismo** na adres Údolní 39, 602 00 Brno, Czechy,
- wysłać **wiadomość do oficjalnej skrzynki elektronicznej** jz5adky,
- **odwiedzić** siedzibę Rzecznika Praw Dziecka w każdy poniedziałek lub środę w godzinach 8.00–16.00 pod adresem Údolní 39, Brno. (Pomożemy sporządzić zgłoszenie, ale sprawa nie zostanie rozstrzygnięta od razu).

Co robić, jeśli o czymś zapomnę?

Nie martw się. Jeśli okaże się, że zgłoszenie jest niepełne, poprosimy o jego uzupełnienie.

Kiedy Rzecznik Praw Dziecka nie musi zajmować się sprawą?

Rzecznik Praw Dziecka może odmówić zajęcia się sprawą, jeżeli:

- **nie otrzymał wymaganych informacji lub dokumentów**, mimo prośby,
- uzna, że **działanie urzędu** (placówki, innej osoby) było **prawidłowe** (zostanie to wyjaśnione w zrozumiały sposób),
- domniemany błąd nie miał wpływu na wynik sprawy lub jego skutki były nieznaczne,
- **minął ponad rok** od ostatniego zdarzenia w przedłożonej sprawie,
- sprawa (domniemany błąd) **jest rozpatrywana przez sąd** lub została już prawomocnie rozstrzygnięta,
- Rzecznik Praw Obywatelskich lub Rzecznik Praw Dziecka **zajmował się już tą sprawą** i nie pojawiły się nowe okoliczności.

W jaki sposób Rzecznik Praw Dziecka monitoruje i egzekwuje prawa dzieci?

Rzecznik Praw Dziecka

- **monitoruje i ocenia** przestrzeganie praw dzieci w Czechach (przeprowadza badania i analizy oraz publikuje sprawozdania, opinie i zalecenia),
- **proponuje zmiany**, w tym zmiany prawa lub ratyfikację umów międzynarodowych,
- **prowadzi działania edukacyjne** skierowane do dzieci i dorosłych,
- **współpracuje** z organizacjami w kraju i za granicą.

W jaki sposób Rzecznik Praw Dziecka dowiaduje się, czego potrzebują dzieci lub co je nurtuje?

Rzecznik Praw Dziecka kontynuuje dotychczasową działalność Rzecznika Praw Obywatelskich i ściśle z nim współpracuje. Wiedzę i doświadczenie czerpie ze zgłoszeń i wizyt w placówkach dla dzieci, a także z działań w zakresie monitorowania i egzekwowania praw dzieci. Rzecznikowi Praw Dziecka pomagają same dzieci **oraz organizacje** działające na ich rzecz, w szczególności poprzez:

- **organ doradczy** złożony z wybranych dzieci,
- **grupy robocze powołane przez rzecznika do konkretnych tematów**, z udziałem dzieci i osób broniących ich praw.